

Je možná vůbec nějaká změna?

V tomto článku se hodlám zabývat parlamentní demokracií, jejími nevýhodami a možnostmi změn, které by tomuto systému umožnily alespoň o něco lépe pracovat. Na úvod ještě podotýkám, že osobně nejsem příznivcem demokracie v žádné z jejích podob, tím spíše v té dnešní parlamentní, nicméně když už jsem nucen v tomto systému žít, tak bych byl rád, kdyby alespoň částečně fungoval. Chápu, že má představa vlády národní dynastické rodiny (dostatečně zajištěné potomky) spolu s nově přirozeně vzniklou šlechtou a s odborníky delegovanými profesními samosprávnými organizacemi je dnes více než iluzorní, a proto je nutné pro začátek nastínit možnosti změny toho, co se změnit dá.

Parlamentní (zastupitelská) demokracie stojí a padá s výběrem zástupců, kteří pak po předem vymezený čas „zastupují“ zájmy svých voličů. V naší zemi, ale i jinde, jsme si již zvykli na to, že naše volba svého zástupce je značně alibistická. On nás klamal, podvedl, byli jsme ošálení médií atd., tedy my, seč jsme jej volili, nikterak neneseme vinu za jeho výběr a jeho činy.

Takový postoj vyhovuje jak voličům, tak zvoleným. Ti, kteří vybírají své zástupce, mají svoje alibi s tím, že oni byli podvedeni předvolební kampaní a za nic nemohou. Ovšem alibi má i vybraný – on netušil, on se snažil o změnu. A když se naplnění slibů nepovedlo, tak se alibisticky zeptá alibistů: proč jste mě volili? Vždyť vy jste mými spoluviníky! Voliči pak, vědomi si své spoluodpovědnosti, přistoupí na to, že zvolený zástupce je také nevinný, protože se vlastně snažil, ale z jakýchsi dalších příčin se to nepovedlo. A celý systém funguje dál.

Přitom často sobecký zájem voličů nutí zvoleného zástupce dělat zběsilé kroky a může za touhu zalíbit se voličům vést až k válce. Volič si ovšem nepřipouští to, že on je nejen spoluviníkem zločinu díky svému výběru, ale mnohdy i jeho objednatel. Pro ilustraci můžeme užít příklad Spojených států amerických a jejich prezidenta George Bushe jr.

Bush začal válku proti Iráku. Oficiálně na ochranu demokracie, lidských práv, svobody atd. Neoficiálně a pravdivě pak kvůli iráckým zásobám ropy, ziskům ropných a zbrojařských gigantů, kteří ho podporují, a na ochranu Izraele. Ovšem zcela bez viny na této válce není ani onen nevinný volič. On vybírá zcela sobecky toto kandidáta, který slibuje uspokojit jeho sobecké zájmy a právě jen ty. Kandidát, který by např. prosazoval využívání alternativních paliv v automobilismu, díky kterým by stoupla cena pohonných hmot až o jednu třetinu, nebude nikdy miláčkem zástupců voličů. Oproti tomu kandidát vědomý si toho, že jeho volič má silný motor auta, chce jím pravidelně jezdit za tetičkou do sousedního státu a přijatelnou cenu pohonných hmot vidí tak kolem dolaru za galon, má vystaráno. Vědom si tohoto voličova požadavku a připraven ho za použití jakýchkoliv metod plnit, je vybrán a zvolen. A když je málo ropy, tak bude válka, po ní bude ropy zase dost. Důvody se vždy najdou: je tu Al-Kajda a o tom, kdo ji podporuje, rozhodujeme my. Navíc válka daleko za mořem pomáhá ekonomice a snižuje nezaměstnanost.

Ovšem sobecký volič má i další přání: dobře, válčíme, cena benzínu je přijatelná, ovšem umírá tam moc našich hochů a to už v pořádku není. Politik přející si další zvolení, a úspěch či neúspěch ve volbách je jediným kritériem stran a politiků, si ví rady i zde. Proto, aby nezhynulo tolik lidí ve voliči vyvolané válce (válce, jež je logickým produktem voličských požadavků), povolá do armády imigranty. Kdo bude sloužit tři roky v Iráku, dostanu spolu se svou rodinou občanství! No a americká armáda je hned plná různých Mendozů, Fernadezů a Juarezů. Těchto jmen jsou plná i hlášení o padlých v Iráku, ale objednatel s občanstvím, tedy ten, kdo má volební právo, už je klidnější.

Chápu, že tento příklad je možná extrémní, ale jasně demonstrovuje to, že volič není pouze obětí politického systému, ale také jeho spoluviníkem. Je samozřejmě iluzorní představovat si, že volič, tedy výběrčí kandidátů, si začne uvědomovat svoji spoluvinu a vybírat kandidáty méně sobecky. Každý vládní systém je ovšem tak kvalitní, jak kvalitní jsou lidé, kteří jej vytvářejí, v případě zastupitelské demokracie jak kvalitní jsou voliči a jak kvalitní volí zástupce. Takže pokud je snaha po zlepšení systému, musí se v první řadě zlepšit ti, kteří jej vytvářejí.

Jak? Musí proběhnout změny volebního systému. Pokud zachováme volbu tajnou, tedy pokud voliči nebude jeho konkrétní rozhodnutí vyznačeno do volebního průkazu s tím, aby například výši svých daní, důchodu atd. nesl přímou odpovědnost za svůj výběr, tak je nutné trochu voliče vyselektovat. Všeobecné hlasovací právo ano, nikdo nemůže z tohoto rozhodování vyřadit žádnou sociální ani jinou skupinu *en bloc*. Nicméně závažnost aktu volby, má-li mít nějaký smysl, klade na voliče určité požadavky a ty musí být volič schopen splnit.

Volební právo by tedy mělo být odňato těm, kteří jsou v době voleb ve výkonu trestu – kdo společnosti škodí, nemá nárok podílet se na rozhodování o jejím chodu. Záhodno by také bylo vyloučit ty, kteří neplatí a nikdy v minulosti neplatili daně – kdo se na chodu státu finančně nepodílí, nemá právo o něm rozhodovat. Voliči by také měli projít jakýmsi kurzem zakončeným zkouškou, kde by jim byl vysvětlen princip zastupitelské demokracie s tím, co svým hlasem ve skutečnosti spoluvytvářejí

a ovlivňují. Kdo složí zkoušku (případně pokud bude mít požadované znalosti, zkoušku by skládat nemusel), ten dostane voličský průkaz a může volit. Kdo ji nesloží a nebo se k ní nedostaví, ten se z voleb sám vyloučil, protože k nim nemá dostatečnou kvalifikaci, což si ostatně může i sám uvědomovat. Zodpovědnost voliče není menší než zodpovědnost účastníka silničního provozu, proto u starších osob, jak v případě průkazů řidičských, tak voličských, by bylo po určitém čase nutné přezkoušení.

Volební systém by byl i nadále systémem zastupitelským založeným na všeobecném a rovném hlasovacím právu, nikdo, s výjimkou škodné a parazitů, by z něj nebyl předem vyloučen. Každého by mohla vyloučit jen jeho neschopnost či nezájem. Je možné, že by pak o budoucnosti státu rozhodovalo třeba jen 30-40% obyvatel, ale šlo by o ty, kteří mají o osud země alespoň minimální zájem a o k onomu rozhodování alespoň minimální způsobilost.

Pokud by šlo systému skutečně o kvalitu výběru a ne jen o alibismus, na který se může v případě nutnosti odvolávat, tak zde naznačené změny musí přivítat jako žádoucí reformu.

David Macháček